

Johan Tahon, „In fluidum”, 1996, gips en metaal, 140 x 35 x 106 cm., privéverzameling.

„Mijn beelden mogen geen leugen zijn”

Het werk van Johan Tahon

Eric Bracke

werd geboren in 1960 in Wetteren.

Studeerde sociale wetenschappen

aan de Universiteit Gent. Is

*redacteur van de cultuurredactie
van het dagblad „De Morgen”.*

Adres: Wegvoeringstraat 115,

B-9230 Wetteren

Na een opmerkelijke tentoonstelling in zijn atelier in Olsene eind 1998 onderscheidde de Vlaamse kunstenaar Johan Tahon (Menen, 1965) zich begin 1999 met een knappe expositie in het stedelijk museum Het Domein in Sittard. Het was Tahons eerste, maar zeker niet laatste museale tentoonstelling in het buitenland. Want sinds Jan Hoet deze jonge klassieke beeldhouwer ontdekte, blijkt langzamerhand iedereen in de ban van zijn talent te komen. Voor SMAK (Stedelijk Museum voor Actuele Kunsten), Jan Hoets nieuwe museum in Gent dat begin mei 1999 plechtig is geopend, creëerde Tahon een monumentaal werk dat in een aparte zaal is opgesteld. Ook het Kunstverein in de Duitse stad Schwerte heeft Tahon ontdekt. Daar zal de kunstenaar later dit jaar een tentoonstelling van zijn werk samenstellen.

Over het werk van de beeldhouwer, die in Sint Blasius Boekel (Zwalm) tussen de glooiingen van de Vlaamse Ardennen woont, verschenen twee boeken. *Fragmenten* is de neerslag van een gesprek tussen museummedewerker Bart de Baere en de kunstenaar. Aanleiding daartoe was de tentoonstelling in galerie Art Box in Waregem in de lente van 1997. De publicatie *In Fluïdum*, die verscheen naar aanleiding van de openstelling van Tahons atelier in Olsene eind 1998, bevat vooral foto's, vergezeld van literaire fragmenten.

De carrière van deze beeldhouwer neemt een hoge vlucht. „Ik wist dat dit op mij zou af komen, Jan Hoet heeft me daar trouwens vooraf voor gewaarschuwd”, zegt Johan Tahon. „Maar de zware druk en de stress die dit teweegbrengt ervaar ik niet als hinderlijk. Alles is ineens intenser geworden. Het stimuleert me om nog geconcentreerder met de dingen bezig te zijn. De vragen die in mijn werk aan de orde zijn, dringen zich intenser aan me op. En ondanks de belangstelling, ben ik in mijn atelier nog eenzamer dan vroeger aan de slag.” Het is waar dat het oeuvre van Tahon zich sindsdien nog heeft verdiept. Van een routineus zoeken naar gemakkelijk succes is zeker geen sprake.

Johan Tahon, „Panasonic”, 1997/98, gips, hout, doek en neon, 258 x 48 x 83 cm. Verzameling Stedelijk Museum voor Actuele Kunst, Gent.

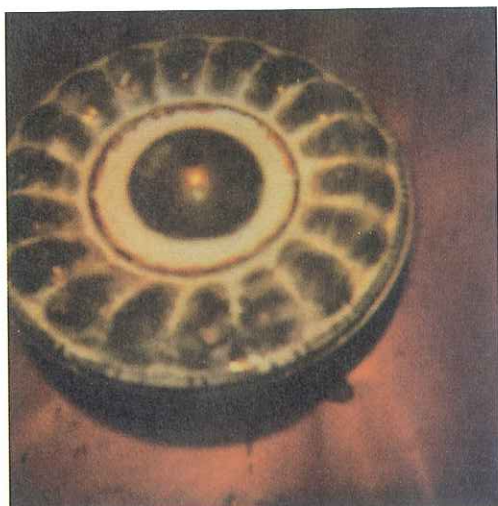
Ze zijn niet af

De tijd dat Johan Tahon een van die jonge kunstenaars was die buiten het gezichtsveld van de media en de rijke verzamelaars gedreven hun weg zoeken, is nog niet zo lang geleden. Om zijn werk in de openbaarheid te brengen nam hij onder andere deel aan groepstentoonstellingen in Zwalm, samen met andere relatief onbekende kunstenaars. Tijdens ons gesprek in Sittard wekt Tahon de indruk daar liever niet meer op in te willen gaan. Toch geeft hij toe

Johan Tahon, „Esso visioen”, 1995, gips en metaal, 406 x 90 x 150 cm. Verzameling Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Brussel.

dat de vrij compacte beeldjes die hij toen maakte in wezen weinig verschillen met de opener en monumentalere sculpturen die hij de laatste jaren creëert. Eenzelfde zoeken ligt eraan ten grondslag. „Het is de existentiële vraag die in mijn beelden vorm heeft gekregen. Ik gebruik het woord existentieel niet graag, maar ik weet niet hoe ik het anders moet uitdrukken. Mijn sculpturen zijn een spiegelbeeld, als ik erover spreek is het alsof ik over mezelf praat. Het gaat over de twijfels en de angsten die diep in mezelf knagen. Tegelijk hebben de beelden ook iets universeel omdat ze oervragen uitdrukken waar, denk ik, ieder mens mee worstelt.”

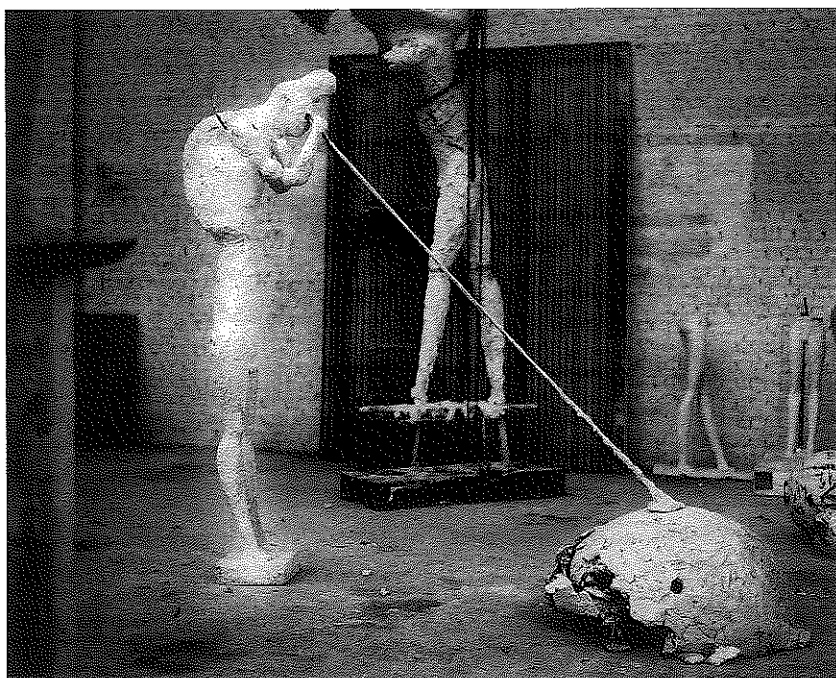

Johan Tahon, „Vortex II”, 1998,
gips, koper en blik,
7 x 21,3 x 31,3 cm.

Tahons witte wezens beantwoorden niet aan de regels van de anatomie, maar toch herken je moeiteloos de mens die reikt, stapt of gestrekt op de toppen van zijn tenen voorover leunt. De beelden drukken vooral de spanning van die beweging uit. Maar bij het beeld met de gestrekte figuur (*In fluidum*, 1996) die met de buik op een sokkel steunt, kan je geen voet, laat staan tenen, onderscheiden. De kunstenaar heeft er een vormelijk equivalent voor gevonden die de gestrekte toestand van het lichaam - zoals bij de zwemmer op het punt dat hij in het water duikt - misschien nog wezenlijker uitdrukt. Maar anders dan bij de zwemmer krijgt dat gestrekte lichaam iets getourmenteerds, het strekt de armen niet uit om door het water te klieven, de armen zitten stijf tegen het lichaam geklemd. Een ring vangt de figuur als in een dwangbuis of een strop.

Een beeld dat aangekocht is door het museum in Sittard (*Amor-fina*, 1997) heeft bovenop het hoofd nog een tweede kleiner hoofd. Het was niet vooraf bedacht, maar kwam plotseling intuïtief tot stand. Voor de kunstenaar is het een naïeve uitdrukking van het individu dat in zichzelf praat en piekert.

De slanke, langgerekte benen van Tahons beelden suggereren vooral de beweging, veeleer dan dat ze de romp ondersteunen. Vaak kunnen ze zelf de romp niet dragen en zijn katrollen en andere hulpmiddelen ostentatief aanwezig om het beeld in balans te houden. Deze functionele hulpmiddelen worden door de beeldhouwer verwerkt tot een integraal deel van de sculptuur. Voor Johan Tahon benadrukt het de labiliteit van zijn figuren, de breekbaarheid die hij tot uitdrukking wil brengen. Meestal slaagt hij daarin, al werken ze naar mijn mening in enkele gevallen ook averechts, in die zin dat ze de aandacht afleiden van de intimistische expressie van het beeld. De rudimen-

Johan Tahon, „Amor-fina”, 1997, gips en metaal, 203 x 113 x 255 cm.

taire steun om het beeld in evenwicht te houden is daar de schuld van.

De gipsen beelden van Tahon zijn niet glad, ze dragen de sporen van de modelering met de vingers, de kwast of de spatel. De enigszins theatrale belichting bij de presentaties benadrukt de zintuiglijke weerbarstigheid van de huid van de beelden. „Ze zijn niet af”, zegt de kunstenaar, „en dat is ook hoe ik me voel. Indien ze glad afgewerkt zouden zijn, dan zou ik ze ervaren als een leugen.” In plaats van te streven naar de sublieme en ideale vorm, wil hij dicht bij de realiteit van het leven staan. „Ik wil de kwetsbaarheid en de breekbaarheid vertolken.”

Tot het uiterste gaan

Johan Tahon vatte al op jonge leeftijd een liefde op voor de beeldhouwkunst. Als zoon van een vissersfamilie maakte hij op zijn vijftiende zijn eerste „echte” sculptuur. De voldoening die hij daarbij ervoer, deed hem later besluiten beeldhouwkunst als opleiding te volgen. In 1989 studeerde hij af aan de Koninklijke Academie voor Schone Kunsten van Gent. Voor zijn opvattingen over beeldhouwkunst heeft dat geen fundamentele gevolgen gehad: Michelangelo en Lehmbruck zijn nog steeds grote voorbeelden voor Johan Tahon. In het boek *Fragmenten* zegt Tahon over zijn voorkeur voor de traditionele beeldhouwkunst het volgende: „Voor mij is beeldhouwkunst de eni-

ge kunst waar een volledigheid gevraagd wordt, zowel fysiek als psychisch. Ze slorpt je volledig op, omdat je beeldhouwkunst werkelijk met je hele lichaam beoefent. Materialen versleuren, met gewicht bezig zijn, fysiek bijna tot het uiterste gaan. En psychisch en filosofisch. Als mens kun je eigenlijk niet meer geven. Dat is de reden waarom beeldhouwkunst voor mij interessanter is dan andere kunstvormen.”

Ook wat de materiaalkeuze aangaat, kan Johan Tahon een klassiek kunstenaar worden genoemd. Eerst was er klei, toen ontdekt hij gips. „Gips is het basismateriaal van de beeldhouwer. Het beviel me wel en ik ben er altijd mee blijven werken. Kijk hoe dat witte oneffen oppervlak het licht absorbeert en weerkaatst.” Gips is inderdaad het basismateriaal van zijn beelden, maar soms ook het bindmiddel voor verschillende andere materialen. Die andere bestanddelen zijn vaak toevallig gevonden dingen uit zijn omgeving, zoals stukken hout, elektrische draden of een doorgesneden autoband.

Systematisch onderzoek van vormelijke problemen is niet aan de kunstenaar besteed. Technische voorbereidende tekeningen schuwt hij als de pest. Nooit tekent hij vooraf uit waar hij wil uitkomen. Het wordingsproces van een beeld is grillig en verloopt intuïtief. Toch hing op de tentoonstelling in het stedelijk museum in Sittard een mooie reeks houtskooltekeningen. Hoewel de achtergronden van sommige bladen op een tactiele manier bewerkt lijken, zegt de kunstenaar dat zijn tekeningen niet als autonome kunstwerken zijn bedoeld: „Die bladen zijn verkleurd omdat ze op de vloer van het atelier zijn blijven liggen. Op een dag heeft de kat erop geplast.” Tahon maakt veel gebruik van tekeningen, niet als exacte voorstudies, maar tijdens het wordingsproces van zijn beelden. Terwijl hij aan een groot beeld bezig is, grijpt hij vaak naar papier en houtskool. Het geeft hem een idee van mogelijke torsies en ontwikkelingen, zonder dat het materiaal zelf moet worden gemanipuleerd.

„Ik verplicht me af en toe sculpturen te maken die groter zijn dan mezelf en me overweldigen als waren het goddelijke figuren. Als ik werk aan kleinere beelden geeft dat een heel ander gevoel. Het zijn dingen waar je boven staat en die je het gevoel geven dat je een verantwoordelijkheid te dragen hebt.”

Ik wil niet vervreemden

Te pas en te onpas leest men over een kunstenaar dat hij „in zijn oeuvre een eigen universum creëert”. In het geval van Tahon mag men deze woorden zonder schaamte uitspreken. Tahon is met grote verhalen bezig, met oervragen als: wie zijn we, waar komen we vandaan en wat is onze plaats in het geheel. In zekere zin doen zijn grote centauren me denken aan goddelijke wezens uit de Griekse mythologie. Die Griekse goden met hun vaak wisselende fysionomie - denk maar aan Zeus - weerspiegelen alle menselijke gebre-

ken, driften en ambities. De gipsen wezens van Johan Tahon, meestal met een hybride geslachtloze identiteit, zijn evenmin identiek aan de mens, maar ondanks hun vervormingen dragen ze toch duidelijk menselijke (vorm)eigenschappen. Maar er is meer; behalve de figuren met menselijke kenmerken is het kosmische eveneens een belangrijk element in het oeuvre van Johan Tahon. Auteurs als Stephen Hawking en publicaties over astronomie en fysica in het algemeen, vormen volgens Tahon een belangrijke voedingsbodem voor zijn werk.

In Sittard hing Tahon één sculptuur aan de muur waaraan geen gips te pas is gekomen: een bloembak die men wel eens op boerenerven aantreft. Het bovenste gedeelte is gemaakt van een opengesneden gekartelde autoband. Tahon associeert het met hemellichamen die rond een zon draaien en gaf het de naam *Vortex*. „Het woord was blijven hangen. Het moet ergens een concertzaal in Londen zijn. Pas later las ik dat vortex de naam is voor het punt waar zich bij een wervelstorm alle energie concentreert.” Er zijn nog meer ronde vormen in zijn oeuvre die naar wetenschappelijke fenomenen verwijzen. De beeldhouwer wijst erop dat bijvoorbeeld ook DNA, de moleculaire verbindingen die drager zijn van onze genen en chromosomen, de vorm aannemen van een dubbele spiraal. De wetenschappelijke literatuur die Tahon inspireert bij zijn creatieve werk verwerkt de beeldhouwer soms, in getransformeerde vorm, in de titels van zijn werken. „Maar ik hou er ook van om met de beide voeten op de grond te staan. Ik wil niet vervreemden van de dagelijkse realiteit die iedereen ervaart. Die verschillende realiteiten moeten verwerkt worden. Het ideaal bestaat voor mij niet.”

Die dagelijkse realiteit laat Tahon in zijn titel doorsijpelen door gebruik te maken van merknamen. Zo kreeg een werk uit 1997 als titel de merknaam *Panasonic*. Een ander voorbeeld is het al eerder aangehaalde beeld *Amor-fina*. Dat is een soort woordspeling, legt Tahon uit. De kunstenaar ging uit van het woord amorfia om aan te geven dat in dit beeld het verbeelden van een droomtoestand belangrijker was dan het figuratieve karakter van het beeld. Door een „n” toe te voegen verrijkte hij de titel niet enkel met de merknaam Fina, maar opende hij ook de weg naar andere interpretaties (Amor). Bij titels is voor Tahon niet alleen de betekenis van belang, maar ook het poëtisch klankspel. „Woorden die ik mooi vind en die me raken, bewaar ik tot ik op een bepaald moment een band zie tussen het verhaal dat ik in mijn beelden vertel en die woorden. Zo komen mijn titels tot stand.”

Bibliografie

JOHAN TAHON, *In Fluidum*, 1998, 118 p.
Fragmenten, een gesprek tussen Johan Tahon en Bart de Baere, 1997